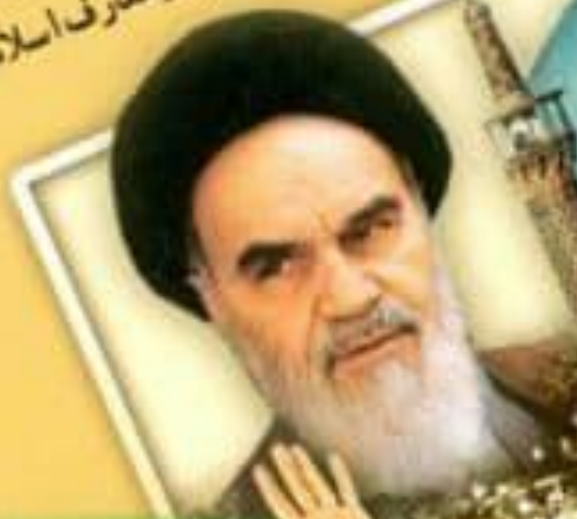

تفصیلات ایران

کلیه رشته ها

علوم و معارف اسلامی

به استثنای رشته های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

باید یازدهم
دوره دوم مت

به نام خدا

کودتای ۱۲۹۹

۷

تهیه و تنظیم از : احمد اسدی اقدام . مرنند (آذربایجان شرقی)

فهرست مطالب

انقلاب سرخ روسیه و خروج آن کشور از ایران

تغییر سیاست انگلیس در ایران و خاور میانه

قیام‌هایی ضد استعماری و انگلیس در ایران

تسلط انگلستان بر نیروهای نظامی ایران

قرارداد ۱۹۱۹ (وئوق الدوله - گاکس)

کودتای ۱۲۹۹

چگونگی اجرای کودتا

نتایج کودتای ۱۲۹۹

اقا شیخ محمد خیابانی رئیس مجاهدین آذربایجان که شهید شد

Agha sheikh Mohammad Khiabani,
Führer der Aufständigen von Azarbaijedjan.
Aga sheik Magomet Khiabani,
Божак революционеров в Азербейджане.

انقلاب اکتبر روسیہ

انقلاب اکتبر روسیه

وقوع انقلاب سوسیالیستی روسیه در اکتبر ۱۹۱۷ م /
۱۲۹۶ ش که به حکومت تزارها در روسیه پایان داد.

روس ها به سبب سرگرم شدن به مشکلات داخلی خود،
نیروهای خود را از شمال ایران بیرون بردند.

بعد از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ ، نام روسیه به اتحاد
 جماهیر شوروی سوسیالیستی تغییر یافت.

انقلاب اکتبر (سرخ) روسیه / ۱۹۱۷

تخلیه شمال ایران توسط روسها، پس از انقلاب سرخ

اتحاد جماهیر شوروی

تغییر نام روسیه به اتحاد جماهیر شوروی (پس از انقلاب)

سیاست انگلستان
در ایران و خاور میانه

تغییر سیاست انگلستان در ایران و خاورمیانه

سیاست انگلیس در ایران پس از خروج نیروهای روسیه

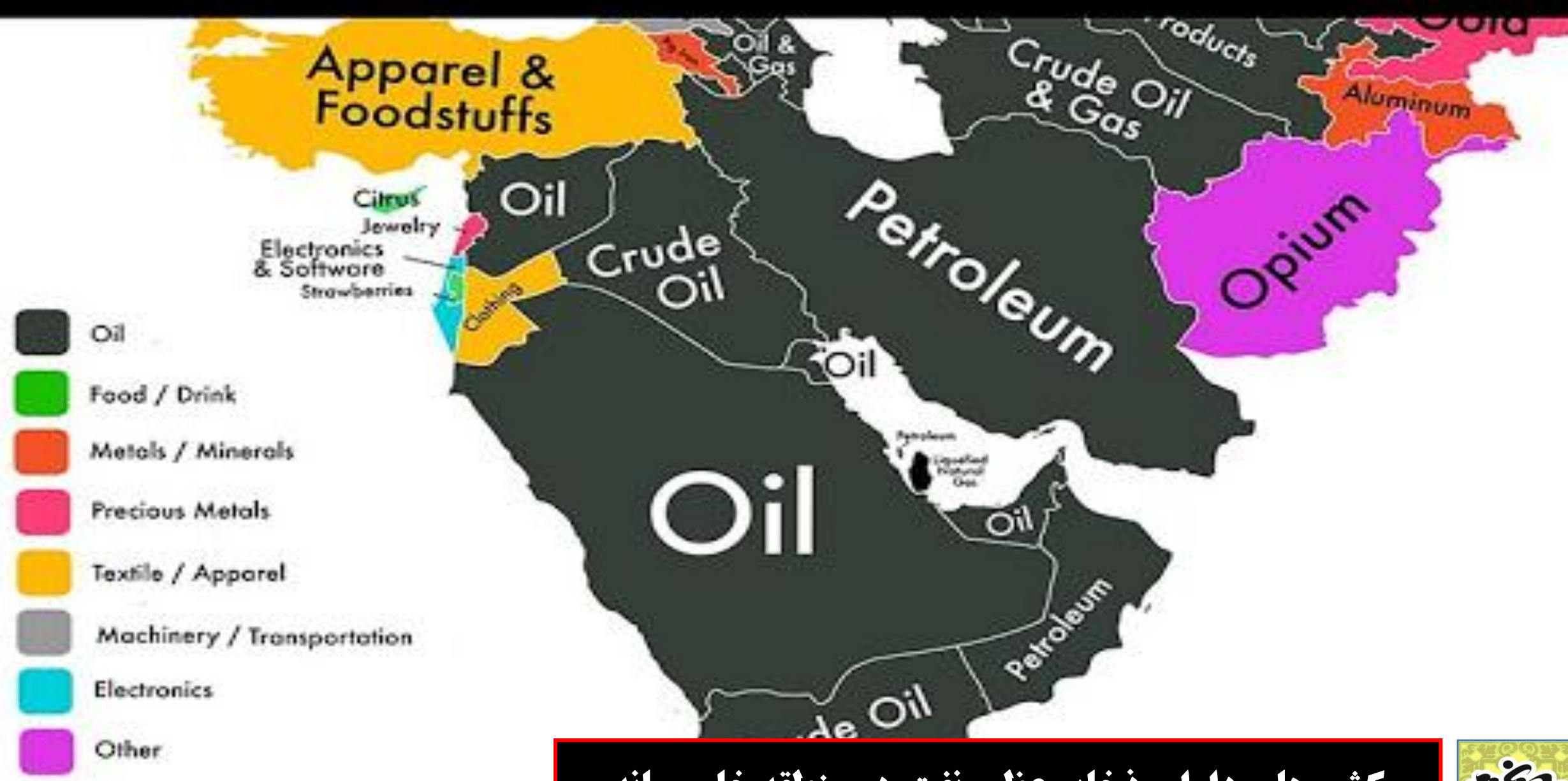
این حوادث، زمینه را برای سلطه انحصاری دولت انگلستان در ایران فراهم کرد.

انگلیسی ها که در صحنه سیاسی ایران بی رقیب مانده بودند، سیاست خارجی خود را، با توجه به تحولات سیاسی جهان پس از جنگ جهانی اول، تغییر دادند.

▪ تسلط بر منطقه حسّاس خاورمیانه و منابع نفت آن که اهمیت آن در جنگ جهانی اول مشخص شده بود.

▪ ایجاد کمربند آهنین در برابر نفوذ شوروی

سیاست های جدید دولت
انگلستان در خاورمیانه

کشورهای دارای ذخایر عظیم نفت در منطقه خاورمیانه

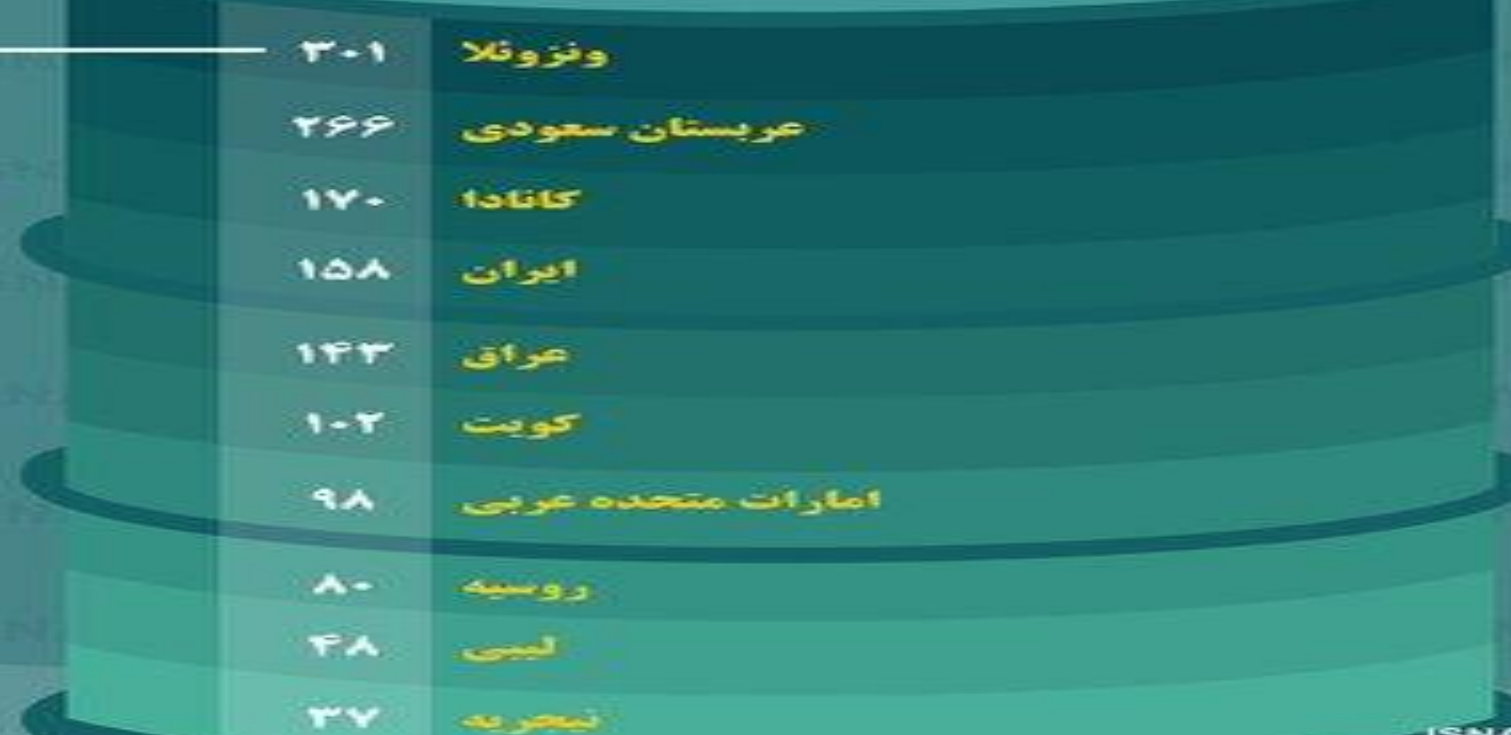
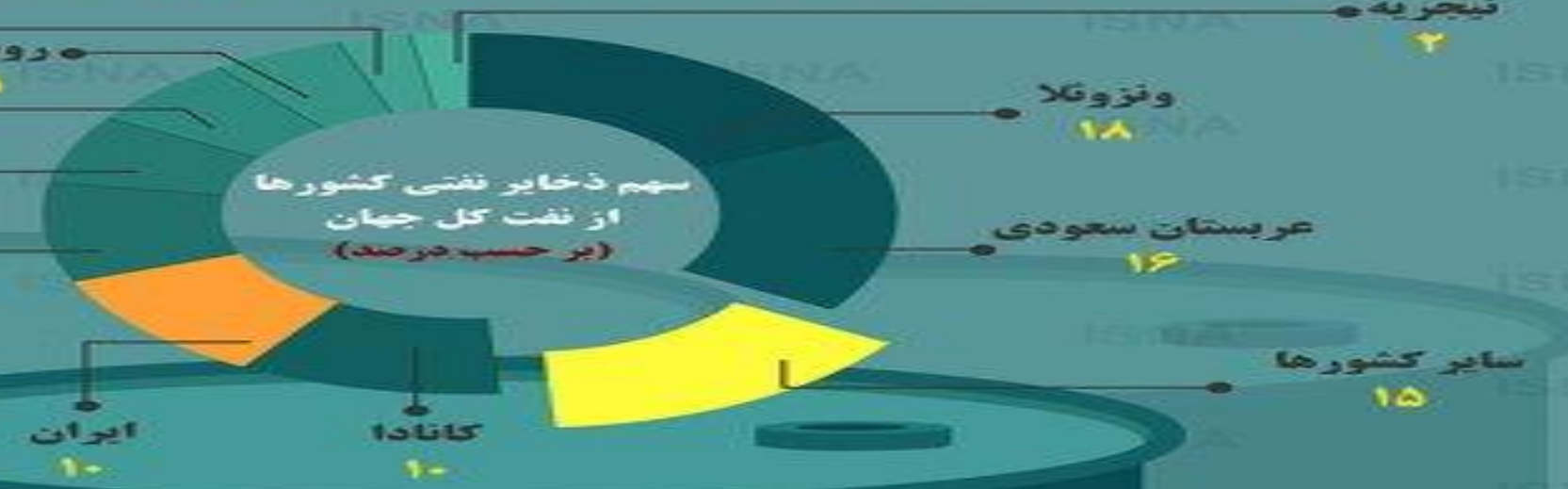

کشورهایی که بیشترین ذخایر نفتی جهان را دارند

اعداد قیدشده، ذخایر ثبتشده توسط «اداره اطلاعات انرژی آمریکا» در سال ۲۰۱۷ است

سهم ذخایر نفتی کشورها
از نفت کل جهان
(بر حسب درصد)

بر حسب
میلیارد بشکه

سیاست انگلیس در ایران

تا پیش از خارج شدن نیروهای روسی از ایران، سیاست دولت انگلستان، بر پایه جلوگیری از ایجاد حکومت مرکزی قدرتمند در ایران بود.

اما پس از وقوع این تحولات سیاست انگلستان، به سوی ایجاد حکومت مرکزی مقتدر در ایران متمایل شد.

چرا؟ زیرا دولت انگلستان برای تثبیت منافع دائمی خود در ایران، کنترل منطقه حساس خاورمیانه و سرکوب نهضت های ضد استعماری در کشور، نیازمند به یک دولت مرکزی قدرتمند بود.

منطقه خاورمیانه

کشورهای عضو خاورمیانه

قیام های ضد استعماری

استعمار

مخبر

www.mashrafi.com

قیام های ضد استعماری

قیام های ضد انگلیسی

▪ پس از جنگ جهانی اول در واکنش به نفوذ بیگانه و فساد حاکم بر کشور جنبش ضد استعماری « **جنگل** » به رهبری **میرزا کوچک خان**، روحانی مبارز، شکل گرفت.

✓ **شیخ محمد خیابانی در تبریز**

✓ **کنل محمدتقی خان پسیان در خراسان**

✓ **تنگستانی ها در جنوب، با حمایت علمای فارس**

هم زمان با نهضت جنگل

این مسائل، به اضافه مخارج سنگین پلیس جنوب که از سوی انگلیسی ها اداره می شد و اهمیت روز افزون نفت، ضرورت وجود یک حکومت مرکزی مقتدر وابسته را، برای انگلستان، دو چندان می کرد.

جنگل به رهبری میرزا کوچک خان

جنبش ضد استعماری جنگل به رهبری میرزا کوچک خان

قیام شیخ محمد خیابانی در تبریز

فریاد آزادی

تنگستان

قیام رئیس علی دلواری در تنگستان

فانچ

قیام کُنلِ محمد تقی خان پسیان در خراسان

سکری تاریخ

بیان رویدادهای
تاریخی

کُننل محمد تقی خان پسیان

کُنل محمد تقی خان پسیان ، اولین خلبان ایرانی آموزش دیده در آلمان

IS **تندیس کلنل محمد تقی خان پسیان ، (سردار آزادی میهن) – تبریز (سه راهی فرودگاه)**

سرکلنل که پس از کشتن بریده در کوچه ها گردانده اند

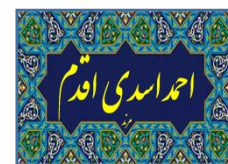

این سرکه نشان سرپرستی است امروز رها ز قید هستی است
 با دیده عبرتش به بینسید این عاقبت و طهرت هست

سکری تاریخ

بیان رویدادهای
تاریخی

یونس استاد سرایی معروف به میرزا کوچک خان جنگلی (۱۳۰۰-۱۲۵۷ ش) - ۴۳ سال

میرزا کوچک خان و یارانش

عالمی ادارہ برائے جنگل
سربراہین اور افسران کی
تفصیلات اور کامیابیوں
جو ان کے ذہن پر
دریغ و غم کی
بجائے اور نئے نئے
کھیلوں کی

روزنامہ

جنگل

۱۳۵۵

تعمیرات اور
مختصر اور
مکالمات
اور
پہلے
قریب
پہلے

پہلے اور

۱۳۵۵

۱۳۵۵

روزنامہ جنگل

میرزا کوچک خان

میرزا کوچک خان تنها
در کوههای خلخال

میرزا مرد تنهایی بود که به دو قدرت بزرگ آن روز دنیا یک
نهی بزرگ گفت. نه باروسها ساخت، نه بانگلیسیها
ع.م.ص.ا
۸ / ۲ / ۱۳

به دار آویختن جسد میرزا و جدا کردن سر از تنش توسط خالو فربان خان

مزار و مقبره میرزا کوچک خان در رشت

تسلط انگلستان بر
نیروهای نظامی ایران

تسلط انگلستان بر نیروهای نظامی ایران

انگلستان پس از انقلاب سوسیالیستی روسیه در صدد برآمد که نیروی قزاق و قوای نظامی ایران را به اختیار و اداره خود درآورد.

همچنین، به بهانه های مختلف از جمله «خطر کمونیسم» حاضر به بیرون بردن قوای نظامی خود از ایران نبود.

نیروهای روسیه، پس از اینکه ناحیه های جنوبی کشور خود را از عنصرهای مخالف پاک سازی کردند، در تعقیب گروه هایی از آنان، وارد شهرهای شمالی ایران شدند.

نیروهای انگلیسی در مقابله با نیروهای دولت انقلابی شوروی شکست خوردند عقب نشینی کردند.

در چنین شرایطی بود که دولت انگلستان، «ژنرال آیرون ساید» بعنوان فرمانده نیروهای خود در ایران برگزید.

خطر کمونیسم، بهانه انگلیسی ها برای خارج نکردن نیروهای خود از ایران

اشغال سراسر ایران توسط نیروهای انگلستان ، بعد از خروج روسها

ژنرال آیرون ساید / بعنوان فرمانده نیروهای انگلیسی در ایران

خاطرات سری آبرو و نساید

به انضمام ترجمه متن کامل «شاهزاده فرماندهی»

مؤسسه پژوهشی و مطالعات فرهنگی
با همکاری مؤسسه خدمات فرهنگی رسا

قرارداد ۱۹۱۹

دارالتراجمہ و وزارت امور خارجہ

ترجمہ لٹریچر کے شعبہ میں ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹

غائب ہونے پر لٹریچر کے شعبہ میں

کے تحت ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹ میں ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹

ترجمہ لٹریچر کے شعبہ میں ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹

قرارداد ۱۹۱۹

ترجمہ لٹریچر کے شعبہ میں ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹

ترجمہ لٹریچر کے شعبہ میں ترقی کے لیے منظور شدہ رقم ۱۹۱۹

قرارداد ۱۹۱۹

هنگامی که **وئوق الدوله** در سال ۱۲۹۸ ش به نخست وزیری رسید، دریچه ای تازه برای اجرای سیاست های استعماری انگلستان، در ایران گشوده شد.

انجام مذاکرات محرمانه میان **وئوق الدوله** و **سرپرسی کاکس**، **قرارداد ۱۹۱۹** م / ۱۲۹۸ ش موسوم به **قرارداد «وئوق الدوله-کاکس»** منعقد گردید.

محتوای این قرارداد که در ابتدا کاملاً محرمانه نگه داشته شد، موجب شکل گیری سیستم «**تحت الحمایگی**» ایران از سوی دولت انگلیس می شد، زیرا به موجب آن، نظارت بر **تشکیلات نظامی، مالی و سیاسی ایران، منحصراً در اختیار مستشاران انگلیسی قرار می گرفت.**

انتشار خبر این قرارداد، **موجب مخالفت آزادی خواهان و شخصیت های سیاسی - مذهبی ایران شد.**

سرانجام، با اوج گیری مخالفت های مردم و تلاش های آیت الله مدرس و دیگر شخصیت های سیاسی، اجرای قرارداد وئوق الدوله متوقف ماند.

وٲوق الدوله ، نخست وزير و عامل انگليسي ها

سرپرستی کاکس ، نماینده انگلستان در قرارداد ۱۹۱۹

سر پرسی زکریا کاکس
از شخصیت‌های برجسته بریتانیا
در ایران و خاورمیانه بود. او
در سال‌های ۱۹۰۴ تا ۱۹۱۹ در
خلیج فارس حضور داشت.

سر پرسی زکریا کاکس

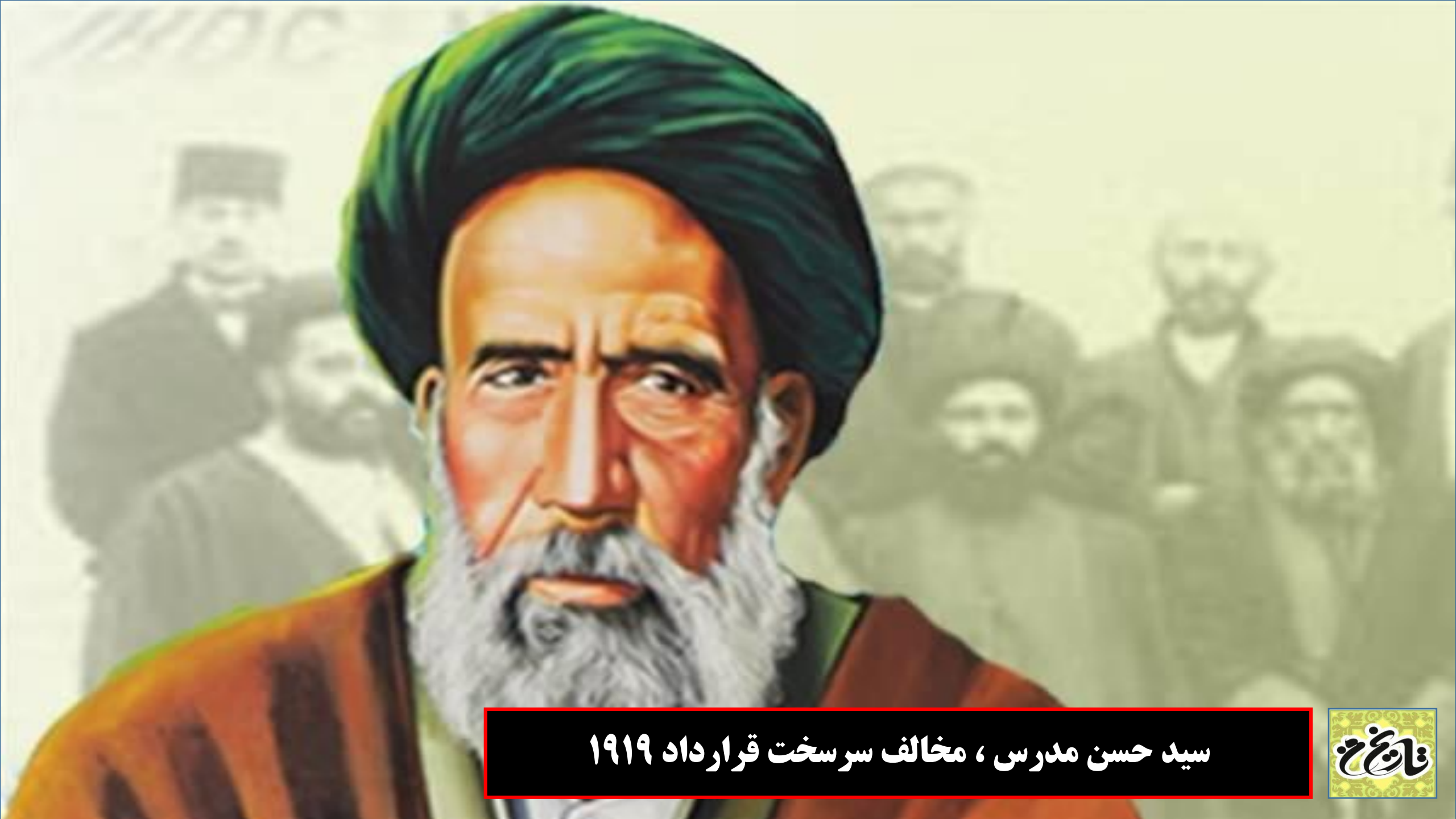

تحت الحمایگی ایران از سوی انگلیس ، بر طبق قرارداد ۱۹۱۹

سید حسن مدرس ، مخالف سرسخت قرارداد ۱۹۱۹

تائید نشد

دارالتراجمہ و وزارت امور خارجہ

۱۹۱۹

اترجمہ و رسید وزیر امور خارجہ بمقام گورنر خوارزم

حضرت پروف کائرس احمد داد

تائید نشدن قرارداد ۱۹۱۹ از سوی احمد شاه

سنگی از تاریخ

بیان رویدادهای
تاریخی

شیخ محمد خیابانی

▪ **محمد خیابانی، معروف به شیخ محمد خیابانی، از فعالان سیاسی در دوره انقلاب مشروطه ایران بود. (۱۲۵۹ خاмене - ۱۲۹۹ تبریز) - ۴۰ سالگی**

خانه شیخ محمد خیابانی
خانه مکتب
شماره ۱۳۳
www.iranica.com

ملتی که از مرگ فترت رسد
هرگز نمی میرد
شیخ محمد خیابانی

■ او در مجلس دوم به وکالت رسید و بعد از دوره دوم و در حین جنگ جهانی اول به تبریز رفت و قیام کرد و وی در صدد تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام بود.

اقا شيخ محمد خيا باني رئيس مجاهدين آذربايجان کوشيد

Agha cheikh Mohammad Khiabani,
Führer der Aufständigen von Azarbayedjan.
Aga шейх Магомед Хибаани,
Вождь революционеров в Азербейджане.

■ عاقبت با ورود والی جدید مخبر السلطنه در تبریز کشته شد.

کودتای ۱۲۹۹

کودتا

تعریف کودتا :

کودتا سرنگونی ناگهانی و خشن دولت یا حکومت وقت توسط گروهی کوچک است. پیش نیاز اصلی یک کودتا کنترل تمام یا بخشی از نیروهای مسلح است.

تفاوت کودتا و انقلاب

- برخلاف **انقلاب** که معمولاً توسط عده زیادی از مردم که برای تغییرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی به وقوع می‌پیوندد.
- **کودتا** تغییر در قدرت از بالا است که صرفاً به جابجایی شخصیت‌های سیاسی حاکمیت می‌انجامد.

کودتای ۱۲۹۹

شکست انگلستان در اجرای قرارداد ۱۹۱۹ م، آغازی برای طرح کودتای ۱۲۹۹ ش به شمار می رود.

سیاستمداران انگلستان با تجربه لغو قرارداد و ثوق الدوله، در سیاست خارجی خود تجدید نظر کردند و به جای «**مداخله مستقیم**» در امور داخلی ایران روش «**مداخله غیر مستقیم**» را در پیش گرفتند.

عامل دیگری که آن دولت را به سمت **سیاست مداخله غیر مستقیم** سوق داد، **نفرت تاریخی مردم مسلمان ایران از نظام استعماری انگلستان** بود.

یکی از شاخصه های سیاست مداخله غیر مستقیم بود.

عاملان کودتا

عاملان کودتای ۱۲۹۹

دولت انگلیس برای اجرای هدف ها و برنامه های استعماری خود در ایران، نیازمند افرادی بود که قادر به اجرای سیاست های مورد نظرش باشند.

برای این منظور، یک فرد سیاسی و یک فرد نظامی را انتخاب کرد.

سید ضیاء الدین طباطبایی (مدافع قرارداد ۱۹۱۹)

رضاخان میرپنج (فرمانده نیروی قزاق)

عاملان کودتا ۱۲۹۹

نقشه انگلستان این بود که توسط مهره های داخلی و بدون سلطه مستقیم نظامی، مقاصد خود را در ایران تأمین کند.

عاملان کودتای ۱۲۹۹

رضاخان میرپنج

سید ضیاء الدین طباطبائی

▪ **سید ضیاءالدین طباطبایی** یزدی سیاستمدار ایرانی و نخست‌وزیر ایران در زمان احمدشاه قاجار، آخرین شاه دودمان قاجار بود. در کودتای ۱۲۹۹ خورشیدی همراه با رضاشاه شرکت داشت و رئیس‌الوزرای ایران شد و تا ۴ خرداد ۱۳۰۰ در این مقام بود.

■ **رضاشاه پهلوی** از ۱۳۰۴ تا ۱۳۲۰ خورشیدی پادشاه ایران بود. او که بنیان‌گذار دودمان پهلوی است، پیش‌تر از ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۴ وزیر جنگ و از ۱۳۰۲ تا ۱۳۰۴ نخست‌وزیر ایران بود

طرح اول انگلیسکی بی احتیاج کرین فزای ہا لو یون ہون

چگونگی اجرای کودتا

چگونگی اجرای کودتا (کودتای سیاه)

در بهمن ماه ۱۲۹۹ با حضور **آیرون ساید**، میان دو عامل کودتا، ملاقاتی در **قزوین** صورت گرفت.

در این دیدار، رضاخان پذیرفت که پس از فتح تهران توسط نیروهای قزاق، مقام **نخست وزیر** به **سید ضیاءالدین طباطبایی** سپرده شود.

با توجه به اینکه فرمانده **نیروهای ژاندارم و دیگر محافظان پایتخت** قبلاً از سوی انگلیسی ها **تطمیع شده بودند**، نیروهای کودتاچی بدون هیچ گونه مقاومت جدی، در **سوم اسفند ماه**، شبانه وارد تهران شدند و تمام مناطق حساس پایتخت را به اشغال خود در آوردند.

سید ضیاء

mashhaghnews.ir

پهلوی
سعودی
از سید

ملاقات سید ضیاء و رضاخان در قزوین قبل از اجرای کودتا

حرکت قزاقهای تحت فرمان رضا خان از قزوین به سوی تهران و اشغال آن

رضاخان و قوای قزاق (کازاک) تحت فرمانش

روی کار آمدن دولت کودتا (دولت سیاه)

با تصرف تهران حکومت کودتا مستقر شد.

سید ضیاء الدین طباطبایی : به عنوان نخست وزیر

رضاخان میرپنج : به عنوان وزیر جنگ (سردار سپه)

بعد از کودتا ، احمد شاه

▪ بلافاصله به دستور سید ضیاءالدین طباطبایی، بسیاری از شخصیت های سیاسی، از جمله آیت الله مدرس، که از مخالفان سیاست های انگلستان در ایران بود، دستگیر و روانه زندان شد.

▪ سید ضیاء چند روز پس از کودتا به حضور احمدشاه رفت و رسماً کابینه خود را تشکیل داد.

دولت کودتا

دستگیری و زندانی کردن بسیاری از شخصت های سیاسی و مذهبی به دستور سید ضیاء

تشکیل کابینه سیاه (دولت سید ضیاء) پس از چند روز از کودتا

فرماندهی نیروهای نظامی، آغاز قدرت گیری رضاخان

لغو قرارداد ۱۹۱۹ از سوی سید ضیاء

سید ضیاء که مورد حمایت کامل سفارت انگلیس بود، به قصد منحرف ساختن افکار عمومی، با تبلیغات فراوان، قرارداد ۱۹۱۹ را که به همت افرادی چون آیت الله مدرس عملاً متروک مانده بود، لغو کرد، تا برای سرپوش نهادن بر نقش انگلستان در کودتا، دولت خود را کابینه ای ملی و ضدانگلیسی نشان دهد.

سقوط دولت سیاه (دولت سید ضیاء)

▪ **ظاهر سازی های سید ضیاء و تندروی های او، موجی از مخالفت را علیه وی برانگیخت**

▪ **خودسری های رضاخان سردار سپه در اختصاص درآمد شهرداری و اداره های مالیه به نفع قزاق های زیر فرمانش**

▪ **بروز اختلاف و جنگ قدرت میان سید ضیاء و رضاخان ، واگذاری وزارت جنگ به رضاخان از سوی سید ضیاء**

▪ **حمایت انگلیسی ها از رضاخان در برابر سید ضیاء**

عواملی

که زمینه استعفای سید ضیاء را فراهم نمود

خصوصیات اخلاقی رضا خان

✓ به گفته مورخان، رضاخان از استعدادی خارق العاده و برتر از دیگران برخوردار نبود.

✓ اما به خاطر روحیه استبدادی و نظامی گری اش، در مقایسه با رجال هم عصر خود برجستگی هایی داشت که او را در رسیدن به اهدافش یاری می کرد

✓ وی در راه رسیدن به موقعیت مورد نظرش، نیت و قصد خود را تا آخرین لحظه مکتوم می داشت.

✓ به علاوه، چنان که خود او گفته است، از زیر هیچ کاری شانه خالی نمی کرد.

خسته بنائید

موفق و سربلند باشید / احمد اسدی اقدم - مرند (آذربایجان شرقی)

تاریخ

کانال تخصصی «تاریخ من» @tarikheeman3